

2015-ci ilin yanvar-mart ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2015-ci ilin yanvar-mart aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2015-ci ilin yanvar-mart aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 2.1 mlrd. \$ olmuşdur.

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

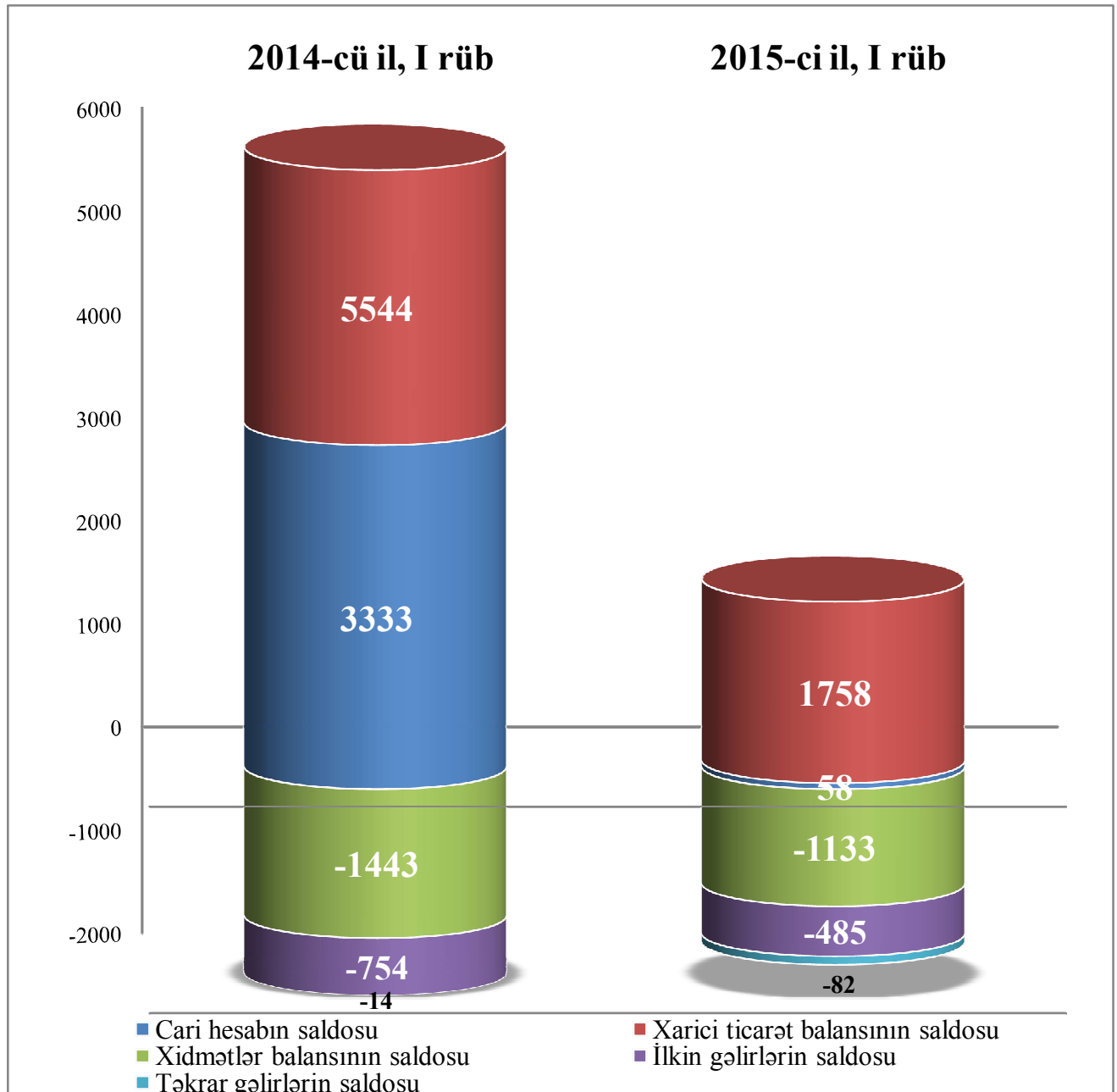
Cari əməliyyatlar və kapital hesabı	57.6
Xarici ticarət balansı	1758.0
Xidmətlər balansı	-1133.4
İlkin gəlirlər balansı	-485.1
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-419.0
Təkrar gəlirlər balansı	-81.7
Kapital hesabı	-0.2
Maliyyə hesabı	-4363.9
Xalis maliyyə aktivləri	6317.2
o cümlədən:	
- xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	1013.8
- portfel investisiyaları	84.0
- digər investisiyalar	5219.4
Xalis maliyyə öhdəlikləri	1953.3
o cümlədən:	
- Azərbaycana cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	1845.8
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-828.6
- portfel investisiyaları	749.2
- digər investisiyalar	186.9
Balanslaşdırıcı maddələr	-284.3
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	-4590.6

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Cari əməliyyatlar hesabı

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında cari əməliyyatlar hesabında 57.9 mln. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 2146.3 mln.\$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 2088.4 mln. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 6.7 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 1.8 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanın dünyanın 126-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 8.4%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 91.6%-i isə digər

xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Türkiyə, ABŞ, Almaniya, Birləşmiş Krallıq, Rusiya, Fransa, Avstriya, İsrail və İndoneziya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 70.7% təşkil etmişdir).

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabiləri
(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	880	774	106	+668
<i>Türkiyə</i>	713	366	347	+19
<i>ABŞ</i>	666	205	461	-256
<i>Almaniya</i>	619	460	159	+301
<i>B.Krallıq</i>	609	533	76	+457
<i>Rusiya Federasiyası</i>	424	73	351	-278
<i>Fransa</i>	302	242	60	+182
<i>Avstriya</i>	198	164	34	+130
<i>İsrail</i>	182	178	4	+174
<i>İndoneziya</i>	171	161	10	+151
<i>Başqaları</i>	1977	1093	884	+209
<i>Cəmi</i>	6741	4249	2492	+1757
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	568	93	475	-382
<i>Digər dövlətlər</i>	6173	4156	2017	+2139

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 4.2 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 89.3% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 3.4 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 272.9 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 3.2 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 3.0 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 155.9 mln. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 33.7 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 122.2 mln. \$ isə SOCAR-in payına düşür.

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 24.1% artaraq 453 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2014-cü il, I rüb		2015-ci il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	7503.6	100.0	4249.5	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	7228.1	96.3	3904.7	91.9
- neft-qaz məhsulları	7138.7	95.1	3796.5	89.3
- digər xammal	89.4	1.2	108.2	2.6
2.Maşın və avadanlıqlar	90.2	1.2	199.4	4.7
3.İstehlak malları	176.6	2.4	139.3	3.3
4.Digər mallar	8.7	0.1	6.1	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 2.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 921.7 mln. \$ olmuş, bunun da 308.1 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2014-cü il, I rüb		2015-ci il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	1959.9	100.0	2491.5	100.0
cümlədən:				
1.İstehlak malları	959.2	48.9	921.7	37.0
- ərzaq məhsulları	301.1	15.4	308.1	12.5
- digərləri	658.1	33.5	613.6	24.5
2.İnvestisiya yönümlü mallar	166.2	8.5	302.6	12.1
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	161.0	8.2	300.1	12.0
- digərləri	5.2	0.3	2.5	0.1
3. Digər mallar	834.5	42.6	1267.2	50.9

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 12.1% təşkil edərək 302.6 mln. \$ olmuşdur. Bunun 99.2%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 1267.2 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 3.3 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 2.2 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.1 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 14.8%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 492.1 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 51.9%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 236.7 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 713.4 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 24%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 626 mln. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 72%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 33.1% təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövrüyyəsi 980 mln. \$-a çatmışdır. Bunun 74.7%-ni (732.5 mln. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (325.7 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (86.8 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (136.7 mln. \$) təşkil edir.

Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 571.3 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 42.8%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 95.7%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 2.9%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 1.4%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 81.7 mln. \$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2015-ci ilin yanvar-mart aylarında xalis maliyyə aktivlərimiz 6.3 mlrd. \$ artmışdır. Bu göstərici əsasən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (1013.8 mln.\$), portfel investisiyaları (84.0 mln.\$) və digər investisiyalar (5219.4 mln.\$) hesabına formalaşmışdır. Hesabat dövründə xalis maliyyə öhdəliklərimiz isə 2.0 mlrd. \$ artmışdır ki, bu da xaricdən cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar (1017.2 mln.\$), portfel investisiyaları (749.2 mln.\$) və digər investisiyalar (186.9 mln.\$) hesabına formalaşmışdır.

2015-ci ilin yanvar-mart ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Mln. \$

	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	1013.8	1017.2
- neft-qaz sektoru	843.5	774.5
- digər sektorlar	170.3	242.7
Portfel investisiyaları	84.0	749.2
Digər investisiyalar	5219.4	186.9
- ticarət kreditləri və avanslar	1576.3	72.9
- kreditlər və ssudalar	-12.0	75.6
- depozitlər və nağd valyuta	3655.1	38.4
C Ə M İ	6317.2	1953.3

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq cədvəl göstəriciləri yeni strukturda verilmişdir.

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 1.8 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 86.1% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreysn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülmə işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 256.1 mln. \$ olmuşdur.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 12.0 mln.\$ azalmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 75.6 mln.\$ artmışdır. Xalis maliyyə öhdəlikləri birbaşa dövlət və dövlət təminatlı kreditlər hesabına (22.6 mln. \$) və digər müəssisələr və firmalar hesabına (151.7 mln. \$) artmış, banklar hesabına isə (98.7 mln. \$) azalmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 3.6 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 38.4 mln.\$ artmışdır.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 4590 mln. \$ məbləğində azalmışdır.